

L'ATENCIÓ PRIMÀRIA RURAL A CATALUNYA. SITUACIÓ I OPINIÓ DELS ASSISTENTS A LA I JORNADA D'ATENCIÓ PRIMÀRIA AL MÓN RURAL (2011)

Autors: Màrius Fígols Pedrosa^{1,2,3}, Laia Font-Ribera⁴, Joan Deniel Rosanas^{1,2,3}, Josep Vidal-Alaball^{3,5}, Lurdes Alonso Vallès^{3,6}, Maria Gassó Tarrés^{3,7}

¹ Unitat de Suport a la Recerca Catalunya Central. IDIAP Jordi Gol.

² Unitat Docent de MFIC Catalunya Central.

³ Institut Català de la Salut. Gerència Territorial Catalunya Central.

⁴ Institut Municipal d'Investigacions Mèdiques (IMIM – Barcelona)

⁵ Equip d'Atenció Primària de l'Alt Berguedà

⁶ Col·legi Oficial de Metges de Barcelona

⁷ Equip d'Atenció Primària de Berga.

Correspondència: mfigols.cc.ics@gencat.cat

Correctors: Josep Lluís Pinyol i Sebastià Juncosa

Publicat: març 2014

Màrius Fígols Pedrosa, Laia Font-Ribera, Joan Deniel Rosanas, Josep Vidal-Alaball, Lurdes Alonso Vallès, Maria Gassó Tarrés (2014)

L'atenció primària rural a Catalunya. Situació i opinió dels assistents a la I Jornada d'Atenció Primària al Món Rural (2011)

Available at: <http://pub.bsalut.net/butlleti/vol32/iss1/3>

Aquest és un article Open Access distribuït segons llicència de Creative Commons (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/es/>)

La medicina rural es pot definir com la que s'exerceix en el mitjà rural i que té unes característiques específiques que la distingeixen de l'entorn urbà com la polivalència dels professionals i l'atenció integral al pacient¹. Són tres els factors que poden explicar aquestes característiques: la situació geogràfica d'aïllament pròpia dels entorns rurals, la relació amb la població atesa i la facilitat d'accés al professional^{2,3,4}.

A finals de 2010, des del Col·legi Oficial de Metges de Barcelona es posen les bases per a l'organització d'una jornada dedicada a l'atenció primària en el món rural. Amb la col·laboració de diferents associacions professionals: Societat Catalana de Medicina Familiar i Comunitària (CAMFiC), Societat Catalana de Pediatria i Institut Català de la Salut (ICS), s'organitza aquesta I Jornada, a la ciutat de Berga, el dia 6 de maig de 2011 amb una participació de 132 assistents. També es pretenia que aquesta jornada fos un fòrum de participació per als professionals en període de formació de postgrau i els seus tutors, sense oblidar que l'atenció primària rural és un món interdisciplinari i són diversos els actors i mitjans que hi participen.

Aprofitant aquesta ocasió, des de la Unitat de Suport a la Recerca de la Catalunya Central - IDIAP Jordi Gol, es va creure interessant saber l'opinió dels participants sobre diferents aspectes de l'atenció primària al món rural. Per aquest motiu es va distribuir una enquesta amb 22 preguntes de resposta múltiple en la qual es demanaven dades sobre la situació del centre de salut en el qual treballen els enquestats, anys d'experiència en l'atenció primària rural i la seva opinió sobre la docència en el món rural, la valoració de la seva relació amb altres professionals i els avantatges i inconvenients del món rural.

Van respondre a aquesta enquesta un total de 77 assistents dels quals 58 treballen en el món rural. Entre els assistents que van respondre l'enquesta, el grup predominant eren dones de 30 a 45 anys i que treballen com a metgesses de família.

Un 58 per cent dels professionals que van respondre l'enquesta i que treballen al món rural, atenen a més d'un consultori local i un de cada quatre professionals tenen l'hospital més proper a més de 20 minuts del centre de salut. La meitat coincideixen com a mínim un cop a la setmana amb un altre professional mèdic i el 69% han treballat en alguna ocasió en un centre urbà tot i que tres de quatre professionals van triar voluntàriament treballar en el món rural. Aquests percentatges poden indicar que hi ha una percepció generalitzada que els avantatges de treballar en el món rural superen els inconvenients. A més, la majoria d'enquestes evidencia que els professionals que treballen en entorns rurals (el 79%) van néixer en un poble amb menys de 15.000 habitants.

En relació a la resta de preguntes, els resultats es van desagregar per professionals que treballen a l'entorn rural i professionals que treballen en entorn urbà.

Més del 90% de professionals considera necessària la rotació rural dels metges i metgesses residents de l'especialitat de medicina familiar i comunitària i un 71% també la considera necessària per residents d'altres especialitats. Per tant, s'ha detectat una opinió àmpliament favorable a la rotació dels residents de medicina de família i comunitària per l'entorn rural, tant si la pregunta es fa a professionals que treballen en l'àmbit rural com a aquells que treballen en el món urbà.

A finals de la dècada dels 90, el 58% dels coordinadors de les Unitats Docents d'Espanya opinaven que la rotació per centres rurals aportava avantatges als residents i són diverses les publicacions de professionals que opinaven que el mitjà rural aportava una formació específica tant en la formació de postgrau com en la de grau^{5,6,7,8}. Tot i això, les dades indiquen que al nostre país hi ha una infrautilització del mitjà rural en la docència, una situació que contrasta amb altres països com Austràlia i Canadà en els quals existeix una especialitat de postgrau de medicina rural⁹.

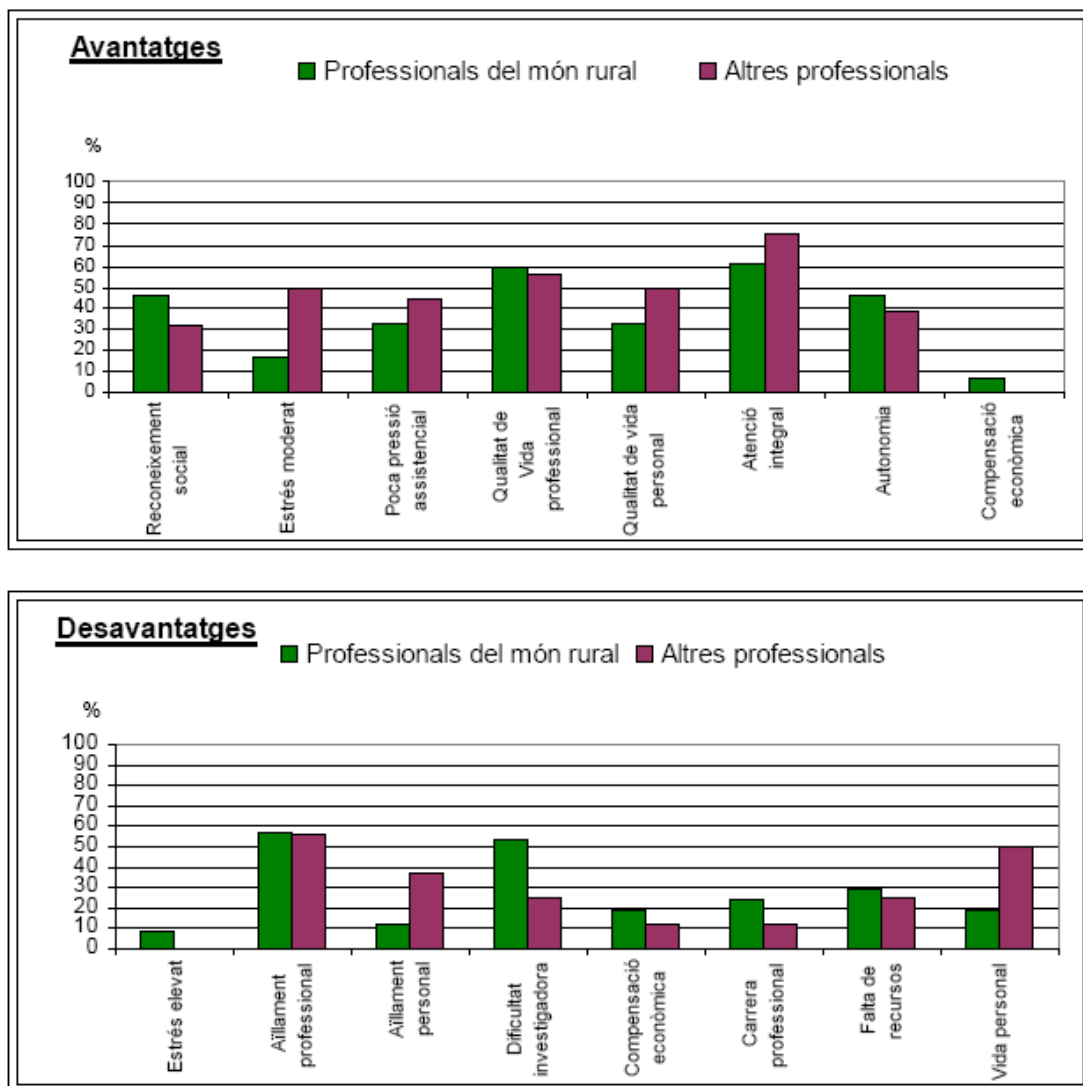
Segons l'opinió dels enquestats, la relació amb els pediatres és més fàcil en un entorn urbà i l'accés a les activitats formatives és més complicat a l'entorn rural tot i que aquesta percepció no és uniforme ja que els professionals que treballen en un entorn rural no ho veuen com un problema.

Els principals aspectes positius que destaquen de la feina en el món rural són la possibilitat d'oferir una atenció integral al ciutadà, l'alta qualitat de vida personal, l'autonomia en la presa de decisions i el reconeixement dels usuaris. Els aspectes negatius són l'aïllament

professional i les dificultats per endegar o participar en projectes de recerca.

També cal destacar que la manca de recursos no es considera un inconvenient important de la feina en el món rural i, en canvi, la facilitat per incloure activitats comunitàries en l'àmbit de la salut sí que és un avantatge del món rural (figura 1)

Figura 1. Avantatges i desavantatges de l'atenció primària en el món rural. Valoració de professionals que treballen en entorns rurals (n=58) i no rurals (n=16)

La darrera part del qüestionari demanava quina era la percepció dels professionals sobre el reconeixement que tenien per part de l'administració, dels companys i dels usuaris. En una escala de l'1 al 5, se sentien valorats en 2,5 punts pels companys, en 2,3 punts per l'administració i en 4,5 punts pels usuaris.

Tot i que aquest treball utilitza una mostra de conveniència i els seus resultats poden tenir biaixos per aquest motiu, és de destacar que hi ha dades com la distància entre els centres de salut i l'hospital de referència o l'elecció de l'entorn rural com a lloc de treball que poden ésser més fàcils d'extrapolar.

Entre els resultats obtinguts, podem veure que l'aïllament professional com a factor negatiu de l'atenció primària en el món rural ja havia estat investigat en altres treballs de recerca sobre aquest tema^{2,3,4} i que, probablement relacionat amb aquest, la dificultat per desenvolupar projectes de recerca també apareix com un inconvenient del treball en el món rural.

L'avantatge de l'atenció integral al malalt que té el món rural sobre l'urbà també havia estat descrita⁴ i la podem relacionar amb la percepció d'un alt reconeixement per part dels usuaris sobre els professionals del món rural.

La dificultat de comunicació amb altres professionals també és un dels inconvenients que han estat descrits en altres treballs^{10,11,12}

La formació de metges i metgesses residents en entorns rurals d'atenció primària és part fonamental del programa formatiu especialitzat. Aquesta opinió també la recollien altres treballs^{5,6}.

Els resultats d'aquest estudi també permeten dir que els tòpics que hi ha sobre l'atenció primària al món rural es compleixen en la seva majoria: major reconeixement per part de la població, nivells d'estrès més baixos, aïllament professional, però hi ha alguns aspectes com l'accés a la formació que van canviant gràcies sobre tot a la utilització d'entorns virtuals cada cop més habitual en les activitats formatives o

la manca de recursos materials i assistencials que també ha passat a un segon pla amb la dotació de material a les consultes rurals i la major interdependència dels dispositius assistencials.

En resum, aquest treball pretén motivar una reflexió sobre diferents aspectes de la pràctica diària en el món de l'atenció primària rural i aportar una sèrie de dades de debat per a properes jornades.

AGRAÏMENTS

Agraïm la participació dels assistents a la 1a Jornada de AP en el Món Rural que van participar en el estudi complimentant l'enquesta i als de membres dels Comitès Organitzador i Científic de la Jornada: Pere Casafont, Marta Chandre, Joan Lozano, Miquel Àngel Mercader, Mari Carmen Monzón, Josep Rovira, Jaume Banqué, Josep Maria Benet, Elisa de Frutos, Sebastià Juncosa i Conxita Medina.

BIBLIOGRAFIA

1. Serrano E. La polivalencia rural desde la práctica urbana. *Aten. Primaria*. 2009; 41:523-24.
2. Baldwin L.M, Rosenblatt R.A., Schneeweiss R. ,Lishner D.M. ,Hart L.G. Rural and urban physicians: does the content of their medicare practices differ?. *The Journal of rural health*. Spring 1999.15 (2) p. 240-251.
3. Gérvas J, Pérez Fernández M. Aventuras y desventuras de los navegantes solitarios en el Mar de las incertidumbres. *Aten. Primaria*. 2005; 35:95-98.
4. Boerma WGN. Profiles of general practice in Europe. An international study of variation in the tasks of general practitioner. [tesis doctoral]. 2003. Universidad de Utrech.

5. Igual D, Fernández J, Comellas C, Palomo L. Situación de la formación postgraduada de la medicina familiar y comunitaria en el medio rural. *Aten Primaria* 1997. 20: 94-98.
6. Ana Mª Vázquez Torguet, Rafael Alonso Roca. Docencia en el medio rural ¿Hay algo que aportar al residente? *Revista Electrónica RCEAP*. Disponible en: <http://www.fbjoseplaporte.org/rceap/articulo2.php?idnum=14&art=03> Consultado: 20/1/2012
7. Arroyo IA, Guerrero O, Barneto A, Güimil T. Luces y sombras de la medicina rural: a propósito de la docencia. *Aten. Primaria*. 2007; 39:219-20.
8. Banque Vidella, Jaume; Alonso Roca, Rafael; Vázquez Torguet, Ana M; García Fernández, Juan Jesús. La rotación rural: un reto y una oportunidad para mejorar. *Aten Primaria*. 2007;39:628-9. - vol.39 núm 11.
9. Worley P, Strasser R, Prideaux D. Can medical students learn specialist disciplines based in rural practice: lessons from students' self reported experience and competence. *Rural and Remote Health* 4: 338. (Online) 2004. Disponible en: http://www.rrh.org.au/publishedarticles/article_print_338.pdf Consultado: 20/1/2012
10. Planes Magriñà A. Primary care in the rural environment. *Aten Primaria*. 1991 Nov;8(10):739-40.
11. Martín Zurro A. El equipo de atención primaria. En: Martín Zurro A, Cano Pérez JA, eds. *Atención primaria. Conceptos, organización y práctica clínica*. 3^a ed. Barcelona: Mosby/Doyma Libros, 1995; 48-57.
12. Igual D, Fernández J, Comellas C, Palomo L. Situación de la formación postgraduada de la medicina familiar y comunitaria en el medio rural. *Aten Primaria* 1997. 20: 94-98.